

COVID-19 DÖNEMİNDE DEĞİŞEN EĞİTİM SİSTEMİNİN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN HEMŞİRELİKTE ARAŞTIRMA VE GELİŞMELERE YÖNELİK FARKINDALIK VE TUTUMLARINA ETKİLERİ

THE EFFECTS OF THE CHANGING EDUCATION SYSTEM IN THE COVID-19 PERIOD ON THE AWARENESS AND ATTITUDES OF NURSING STUDENTS AGAINST RESEARCH AND DEVELOPMENTS IN NURSING

Gülendam KARADAĞ¹, Seheray ZEYREKLİ²

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İzmir, Türkiye

² Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Covid-19 pandemisinde online eğitimle beraber hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte araştırma ve geliştirmeye yönelik farkındalık ve tutumlarının incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma tanımlayıcı tiptedir. Araştırma Nisan – Haziran 2021 tarihleri arasında Öğrenci Hemşireler Derneği (ÖHDER)'ne üye olan 331 hemşirelik öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında, "Tanımlayıcı Bilgiler Veri Toplama Formu" ve "Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırmaya, Gelişmelere Farkındalığı ve Tutumu Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışmanın analizleri; IBM SPSS Statistics 25,0 paket programı kullanılarak parametrik testlerden t testi ve One Way Anova analizi ve basit regresyon analizi, çoklu karşılaştırmada farkı belirlemek için Bonferroni/Tamhane's T2 analizinden yararlanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi belirlemek için pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde %95 güven aralığı ve p<0.05 yanılğı düzeyi dikkate alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamasının 21.25±2.39 olup, çoğunluğu 21-23 yaş aralığında; %63.7si kadın, %44.1'inin 1.sınıf ve %77.3'ünün Anadolu lisesi mezunu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin hemşirelikte gelişmelere ve araştırmalara ilişkin farkındalığı ve tutum ortalaması 120.87±18.97 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada; Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur.

Sonuç: Bu araştırmada öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere ilişkin olumlu farkındalık ve tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca; örgün eğitimin daha etkili olduğunu düşünenlerin, kadınların, hemşirelikten memnun olanların, Türkçe bilimsel yayın takip edenlerin, pandeminin bilimsel yayınları takip etmede faydalı olduğunu düşünenlerin daha yüksek farkındalık ve tutuma sahip olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 pandemisi, Farkındalık, Hemşirelik araştırması, Hemşirelik öğrencisi, Tutum

ABSTRACT

Objective: This study aims to examine nursing students' awareness and attitudes towards research and development in nursing along with online education in the COVID-19 pandemic.

Materials and Methods: The research is descriptive. The research was conducted with 331 nursing students who were members of the Student Nurses Association (ÖHDER) between April and June 2021. "Descriptive Information Data Collection Form" and "Nursing Students' Awareness and Attitude Scale to Research and Developments" were used to collect data. Analysis of the study; T-test and One Way Anova analysis and simple regression analysis were used from parametric tests using IBM SPSS Statistics 25.0 package program, Bonferroni/Tamhane's T2 analysis was used to determine the difference in multiple comparisons. Pearson correlation analysis was performed to determine the relationship between the scales. In evaluating the results obtained, 95% confidence interval and p<0.05 error level were considered.

Results: The average age of the students participating in the study was 21.25±2.39, and most of them were between the ages of 21-23; It was determined that 63.7% were women, 44.1% were 1st grade and 77.3% were Anatolian high school graduates. The average of awareness and attitude of the students participating in the research regarding developments and research in nursing was calculated as 120.87±18.97. In this study; The Cronbach Alpha reliability coefficient was found to be 0.84.

Conclusion: This study determined that the students had a positive awareness and attitude towards research and developments in nursing. Moreover; It has been determined that those who think that formal education is more effective, women, those who are satisfied with nursing, those who follow Turkish scientific publications, and those who think that the pandemic is beneficial in following scientific publications have higher awareness and attitude.

Keywords: Attitude, Awareness, Covid-19 pandemic, Nursing research, Nursing Student.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Gülendam KARADAĞ, Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye. E-mail: gkaradag71@gmail.com

Bu makaleye atıf yapmak için / Cite this article: Karadağ, G., & Zeyrekli, S. (2023). Covid-19 Döneminde Değişen Eğitim Sisteminin Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Farkındalık ve Tutumlarına Etkileri. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 8 (4), 1018-1028. <http://doi.org/10.5281/zenodo.10048298>

GİRİŞ

Değişen ve gelişen teknoloji, bilim ve insan yaşamının uzamasıyla sağlık sektörü de kendi içinde şekillenmeye başlamış ve bazı roller tanımlar ortaya çıkmıştır. Hemşirelik mesleği için de bakım verici rolün dışında ortaya çıkan ve aslında aşına olmaya başladığımız eğitici, araştırmacı, yönetici, karar verici, savunucu, kariyer geliştirici, tedavi edici ve danışman gibi roller karşımıza çıkmaktadır (Adıgüzel, Tanrıverdi ve Özkan, 2011). Tüm bu rollerin temelinde araştırma yapmak ve mesleki bilgilerimizi arttırmak yer almaktadır (Gedük, 2018). Bir hemşire hastasına en doğru bakımı sağlarken; hastasına uygun tedavi planında rol alabilmeli, uygun eğitimi verebilmeli, yeri geldiğinde hastasını savunabilmeli ve hastasına uygun danışmanlık sağlayabilmelidir (Gedük, 2018; Jasper, 2005). Tüm bunları yapabilmek içinde hemşirenin araştırma yönünün gelişmiş olması gerekmektedir (Şenyuva, 2016). Hemşirelerin hastalarına en güncel bakımı sağlayabilmesi için araştırmanın önemini kavrayabilmesi bilimsel makalelere ulaşabilmesi ve hatta kanıt temelli araştırmaları klinik ortamda uygulayabilmesi gerekir (Şenyuva, 2016; Çopur, Kuru ve Seyman, 2015; Aburuz, Heyeah, Al-Dweik Al-Akash, 2017)

Araştırma yapmanın, yapılmış araştırmaların klinik ortama aktarılması gibi durumların temeli hemşirelik eğitimine dayanmaktadır (Şenyuva, 2016; Çopur ve diğerleri, 2015; Aburuz, Heyeah, Al-Dweik Al-Akash, 2017; Nursing and Midwifery Council (NMC), 2010). Hemşirelik eğitiminde ders ya da konu olarak araştırmaya yer verilmesi, kanıt düzeylerine ulaşmanın yollarının öğrenilmesi ve öğrenci hemşirelerin araştırma yapmalarına teşvik edilmesi çok önemlidir (Özer Küçük, Çakmak, Kapucu, Koç ve Kahveci, 2017; Ulaş Karaahmetoğlu ve Kaçan Softa, 2018). Öğrencilik yıllarında araştırma, kanıt dayalı uygulamalara ve yenilikçi bakıma ilgi duyan, farkındalığı yüksek olan öğrenci hemşirelerin ileride klinik uygulamalara öğrendikleri bilgileri aktarmalarının daha kolay olacağı öngörülmektedir (Ulaş Karaahmetoğlu ve Kaçan Softa, 2018). Hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya karşı tutumuyla ilgili birçok araştırma bulunmaktadır (Karadağ ve Özdemir, 2015; Göl ve Ekici, 2020; Can, Tambağ, Can Sürmeli, 2020; Juan, 2021; Gerçek, Okursoy ve Dal, 2016; Chukwu, Nwakanma, Fiase ve Iornengen, 2016; Yılmaz, İflazoğlu ve Uzelli Yılmaz, 2020).

Karadağ ve Özdemir'in (2015) yaptığı yarı deneysel çalışmada hemşirelik birinci sınıf öğrencilerine verilen eğitim sonrası bilimsel makaleleri takip etme ve okudukları makaleleri anlama oranlarında artış saptanmıştır (Karadağ ve Özdemir, 2015). Gül ve Ekici'nin (2020) yaptıkları çalışma da Hemşirelikte Araştırma dersi alan öğrencilerin, hem araştırma etkinliğine katılma durumlarının hem de hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutumunun daha iyi olduğu belirlenmiştir (Göl ve Ekici, 2020). Can ve arkadaşlarının (2020) hemşirelik ikinci ve dördüncü sınıfta öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin; ikinci sınıfta okuyan öğrencilerin, bilimsel araştırma yapma deneyimi olanların, bilimsel dergi okuyanların araştırma yapmaya yönelik farkındalık ve tutum puanlarını diğerlerine göre yüksek olduğu saptanmıştır (Can ve diğerleri, 2020).

Covid-19 pandemisi döneminde birçok bölüm gibi hemşirelik eğitimi veren bölümler de online sürece geçiş yapmıştır. Bu süreçle birlikte gerek öğretim elemanları gerekse öğrenciler bir bilinmezliğe sürüklenmiş ve online eğitim sürecine adaptasyonda bazı zorluklar yaşanmıştır (Juan, 2021; Dewart, Corcoran, Thirsk ve Petrovic, 2020; Şanlı, Uyanık ve Ünsal Avdal, 2021). Bu zorluklara bir de uygulamalı dersleri olan bölümlerin sorunları eklenmiştir (Kürtüncü ve Kurt, 2020). Eğitimlerin niteliğini korumak ve öğrencilerin daha aktif derse katılımını sağlamak amacıyla derslerde materyal hazırlanması, kaynak literatür verilmesi, okuma ödevleri, vaka sunumları hazırlanması ve ödev hazırlanması gibi çözüm yolları aranmış ve bu konuda bazı çalışmalar yapılmıştır (Çatiker, Bulucu Büyüksoy ve Özdil, 2020; Barton, Murray ve Spurlock, 2020; Şanlı ve diğerleri, 2021). Çatiker ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları çalışmada online dönemde uygulamaya çıkamayan öğrencilerin hazırladıkları eğitim materyalleri incelenmiş ve çalışma bulguları sonucunda eğitim materyallerini oluşturmak için öğrencilerin araştırma yapmaya yöneldiği düşünülmüştür (Çatiker, Bulucu Büyüksoy ve Özdil, 2020). Pandemi döneminde uygulamaya çıkamayan hemşirelik öğrencileri için doğru bilgiye ulaşma daha önemli hale gelmiş ve birçok okulda öğrencilere verilen ödevlere kanıt eklemeleri istenmiştir. Bu talebinde hemşirelik öğrencilerinin kanıt dayalı bilgileri öğrenmeye karşı farkındalıklarını ve tutumlarını etkilediği düşünülmektedir (Shamsae, Ahmadian, Farokhzadian ve Fatehi, 2021). Ayrıca bu dönemde birçok konferans, sempozyum ve kongre de online olarak yürütüldüğü için öğrencilerin bilimsel programa ulaşmaları kolaylaşmıştır (Çağlar, Saray ve Şengül, 2020; Kes ve Öztürk Şahin, 2019).

Online dönemde öğrencilerin evde oluşu zamanla ilgili sorunun, bilimsel programların çoğunun ücretsiz oluşu maliyet sorunun ortadan kalkmasıyla bilimsel programlara erişim için engellerin ortadan

kalktığı düşünülmektedir. Pandemi dönemindeki eğitimin araştırmaya yönlendirmesi ve yapılan araştırmaların kanıt temelli istenmesiyle hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte araştırma ve geliştirmeye yönelik farkındalık düzeylerine etki ettiği düşünülmektedir. Tüm bu çalışmalar sonucunda, yaptığımız bu çalışmayla pandemi döneminde online eğitime geçilmesiyle hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte araştırma ve geliştirmeye yönelik farkındalık düzeyleri incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma

Araştırma tanımlayıcı kesitsel tasarıma sahiptir. Araştırma Nisan – Haziran 2021 tarihleri arasında Öğrenci Hemşireler Derneğine (ÖHDER) üye olan hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma, oluşturulan online veri toplama formunun Google form aracılığıyla katılımcılara ulaştırılmasıyla yürütülmüştür.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırma evrenini ÖHDER'e üye olan tüm hemşirelik öğrencileri (N:10112) oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeden araştırmaya katılmayı kabul eden 331 öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Örneklem dâhil olma kriterleri; ÖHDER'e üye olmak, araştırmaya katılmaya gönüllü olmak, hemşirelik öğrencisi olmak ve Google form anket yönetim uygulamasını kullanabiliyor olmaktır. Katılımcılara, oluşturulan veri toplama formu Google Drive ofis paketinde Google form anket yönetim uygulaması aracılığı ile ulaştırılmıştır. Pandemi döneminde birçok çalışmanın online şekilde yapılması ve derslerinde online şekilde yürütülmesinden dolayı evrenin tamamına ulaşmakta zorluk çekilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri "Tanımlayıcı Bilgiler Veri Toplama Formu" ve "Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Farkındalık ve Tutumu Ölçeği" kullanılarak Google form anket yöntemi ile toplanmıştır.

Tanımlayıcı Bilgiler Veri Toplama Formu

Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan "Tanımlayıcı Bilgiler Veri Toplama Formu" iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm 6 soru (yaş, cinsiyet, mezun olunan lise, sınıf, okul ve başarı puanı vs.), ikinci bölüm 21 soru (hem pandemi öncesi hem de pandemi sonrası hemşirelik eğitiminden memnuniyetleri, araştırma dersi alıp almamaları, Türkçe ve İngilizce makale okuyup okumamaları vs.) tanımlayıcı soruları içeren toplam 27 sorudan oluşmuştur (Karadağ ve Özdemir, 2015; Göl ve Ekici, 2020; Can ve diğerleri, 2020; Ünsal, Karakurt ve Tanrıverdi, 2014; Özdil, Özcan, Muz ve Turaç, 2019; Gürdoğan, Kınıcı ve Aksoy, 2021; Ünsal, Karakurt ve Tanrıverdi, 2014).

Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Farkındalık ve Tutumu Ölçeği

Björkström ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlanması Temel ve arkadaşları (2008) tarafından yapılmıştır (Björström, Johansson, Hamrin ve Athlin, 2003; Temel, Uysal, Erkin ve Koçer, 2008). Öğrenci hemşirelerin araştırmaya yönelik farkındalık ve tutumunu belirlemeye yönelik olan ölçek 5'li likert tipindedir. Özgün ölçek yedi alt boyut ve 36 maddeden oluşurken, Türkçe formunda 20. madde modele katkısı olmadığından dolayı, 3, 9, 21, ve 28. maddeler ise ilişkili hata ürettiği için (faktör yükleri <0.30) modelden çıkartılmıştır. Ölçeğin Türkiye'de geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Temel ve ark. tarafından yapılmış ve Cronbach alfa değeri 0,89 olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada; Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı 0.844 olarak bulunmuştur.

Türkçe formun tek boyutlu ve 29 madde içeren yapıda kullanımı uygun bulunmuştur. Ölçek maddelerinin 17'si olumlu (1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 20, 22,24, 25, 27, 28, 29), 12'si olumsuz (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 21, 23, 26) yapıdadır. Olumsuz maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten (Hiç katılmıyorum=1, Çok az katılıyorum=2, Kısmen katılıyorum=3, Katılıyorum=4, Çok katılıyorum=5), alınacak en yüksek puan 145, en düşük puan ise 29'dur. Ölçeğin madde puan ortalamasının 5'e (beş) yaklaşması, farkındalığın ve olumlu tutumun yüksek olduğunu göstermektedir.

Verilerin İstatistik Değerlendirmesi

Araştırma verileri IBM SPSS Statistics 25.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, min-max değerleri, ortalama ve standart sapma) kullanılmıştır. Kullanılan verilerin normal dağılıma uygunluğu; basıklık ve çarpıklığa bakılarak test edilmiştir. Veriler normal dağılıma uygun olduğu için parametrik testlerden t testi ve One Way Anova analizi ve basit regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırmada farkı belirlemede Bonferroni/Tamhane's T2 analizinden yararlanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi belirlemek için pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde %95 güven aralığı ve $p < 0.05$ yanılğı düzeyi dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi girişimsel olmayan araştırmalar etik kurulundan (Karar No: 2021/22-33, Tarih: 27.07.2021) izin alınmıştır. Araştırmanın üyelerine ulaşılma için ÖHDER Yönetim Kurulundan ve "Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Farkındalık ve Tutumu Ölçeği"ni geliştiren yazarlardan mail yoluyla izinler alınmıştır. Katılımcıların araştırmaya katılım onayları gönüllü olur formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine bakıldığında; yaş ortalamasının 21.25 ± 2.39 , çoğunluğu 21-23 yaş aralığında; %63.7'si kadın, %44.1'inin 1.sınıf ve Anadolu lisesi mezunları büyük çoğunluk olup oranın %77.3 olduğu bulunmuştur (Tablo 1)..

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyo-demografik Özellikleri (n=331)

Sosyo-demografik Özellikler	n	%	
Yaş (21.25 ± 2.39)	18-20 yaş	131	39.6
	21-23	170	51.4
	24 yaş üstü	30	9.1
Cinsiyet	Kadın	211	63.7
	Erkek	123	36.3
Sınıf	1.Sınıf	146	44.1
	2.Sınıf	121	36.6
	3.Sınıf	48	14.5
	4.sınıf	16	4.8
Mezun Olunan Lise	Sağlık Meslek	20	6.0
	Düz	16	4.8
	Anadolu	256	77.3
Fen	39	11.8	
Toplam	331	100	

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitimle ilgili tanımlayıcı özellikleri incelendiğinde; %54.1'i hemşirelik bölümünde okumaktan memnun, %52.3'ü araştırma dersi almış, %56.2'si bilimsel bir etkinliğe katılmamış, %44.7'si Türkçe bilimsel yayınları takip ettiği saptanmıştır. Türkçe makale okuyanların (%72.8) ingilizce makale okuyanlara (%22.1) göre daha yüksek olduğu ve derslerde bilimsel makale okuma oranının % 73.7 olduğu bulunmuştur. Pandemi döneminde online ders işleme oranı %96.1, pandemi dönemiyle değişen eğitim sisteminden memnun olmayanların oranı %48'dir. Pandemi öncesi ve Pandemi sonrası eğitim sistemi değerlendirildiğinde; katılımcıların %59.5'i örgün eğitimin daha etkili olduğunu belirtmiştir. Gelecekte hemşirelik eğitimi örgün olmalı diyenler çoğunlukta olup (%54.1), %42.3'ü pandemi döneminin bilimsel etkinliklere katılım sağlamada olumlu etkisi ve %42.6'sı pandemi döneminin bilimsel yayınları takip etmede yararı olduğunu ifade etmiştir. Pandemi döneminin Türkçe makale okumaya etkisi (%46.2), ingilizce makale okumaya etkisine (% 21.1) göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Hemşirelikle ilgili bir bilimsel araştırmaya istekli olanların oranı %49.8, bilimsel araştırmada yer alanlar %17.5 ve pandemi döneminin daha çok literatür taramaya yönlendirdiğini düşünenler %40.8'dir. Pandemi döneminin hemşirelikle ilgili araştırma

yapmaya yönelttiğini düşünenlerin oranı %53.8, pandemi döneminin kendi kendine öğrenmenize etkisi var diyenlerin oranı ise %53.8 olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri (n=331)

Tanımlayıcı Özellikler		n	%
Hemşirelik bölümünde okumaktan memnuniyet	Evet	179	54.1
	Hayır	36	10.9
	Kısmen	116	35.0
Araştırma dersi alma	Evet	173	52.3
	Hayır	158	47.7
Araştırma dersi PÖ/ PS*	PÖ	29	8.5
	PS	144	43.5
	Almayan	159	48.0
Bilimsel etkinliklere katılım	Evet	145	43.8
	Hayır	186	56.2
Türkçe bilimsel yayınları takip etme	Evet	148	44.7
	Hayır	183	55.3
Türkçe makale okuma	Evet	241	72.8
	Hayır	90	27.2
İngilizce makale okuma	Evet	73	22.1
	Hayır	258	77.9
Derslerde bilimsel makale okuma	Evet	244	73.7
	Hayır	87	26.3
Pandemi döneminde derslerin online işleme durumu	Evet	318	96.1
	Hayır	13	3.9
Pandemi dönemiyle değişen eğitim sisteminden memnuniyet	Evet	45	13.6
	Hayır	149	48.0
	Kısmen	127	38.4
PÖ/PS eğitim sistemini değerlendirme	Online sistem daha etkili	38	11.5
	Örgün eğitim daha etkili	197	59.5
	İkisi de etkili	60	18.1
	İkisi de etkisiz	35	10.6
Gelecekte hemşirelikte eğitiminin nasıl olması gerektiğini düşünme	Online	25	7.6
	Örgün	179	54.1
	İkisi birada	127	38.4
Pandemi döneminin bilimsel etkinliklere katılım sağlamanızda olumlu etkisi	Evet	116	35.0
	Hayır	40	42.3
	Kısmen	75	22.7
Pandemi döneminin bilimsel yayınları takip etmenize yarar durumu	Evet	141	42.6
	Hayır	117	35.3
	Kısmen	73	22.1
Pandemi döneminin Türkçe makale okumanıza etkisi	Evet	153	46.2
	Hayır	110	33.2
	Kısmen	68	20.5
Pandemi döneminin İngilizce makale okumanıza etkisi	Evet	70	21.1
	Hayır	207	62.5
	Kısmen	54	16.3
Hemşirelikle ilgili bir bilimsel araştırma yapmaya isteklilik	Evet	165	49.8
	Hayır	61	18.4
	Kısmen	105	31.7
Bilimsel araştırmada yer alma	Yer almadım	273	82.5
	Yer Aldım	58	17.5
Pandemi döneminin sizi daha çok literatür taramaya yönlendirdiğini düşünme	Evet	135	40.8
	Hayır	103	31.1
	Kısmen	93	28.1
Pandemi döneminin sizi hemşirelikle ilgili araştırma yapmaya yönelttiğini düşünme	Evet	138	41.7
	Hayır	109	32.9

	Kısmen	84	25.4
Sizce pandemi döneminin kendi kendine öğrenmenize etkisi	Evet	178	53.8
	Hayır	65	19.6
	Kısmen	88	26.6
Toplam		331	100

*PÖ: Pandemi öncesi PS: Pandemi sonrası

Araştırmaya katılan öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutum ortalaması 120.87±18.97 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada; Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelikte Gelişmelere ve Araştırmalara İlişkin Farkındalığı ve Tutum Ortalaması

n	Min	Max	Ortalama	SS	Cronbach Alpha
331	71.00	195.00	120.8701	18.97378	0.84

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik ve bazı özelliklerinin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutum ortalamalarına göre karşılaştırılması yapıldığında; cinsiyet, hemşirelik bölümünde okumaktan memnuniyet, PÖ ve PS eğitim sistemini değerlendirme, Türkçe bilimsel yayınları takip etme, Türkçe makale okuma, bilimsel etkinliklere katılma ve araştırma dersi alma, pandemi döneminde bilimsel yayınları takip etmeye yarar sağlama durumu ile hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı fark (p<0.05) bulunurken; yaş, sınıf, mezun olunan lise, dersin online işlenmesi, İngilizce makale okuma, pandemi dönemiyle değişen eğitim sisteminden memnuniyet, bilimsel araştırmalarda yer alma arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05).

Analiz sonuçlarına göre; kadınların erkeklere, Türkçe bilimsel yayın takip edenlerin etmeyenlere, Türkçe makale okuyanların okumayanlara, bilimsel etkinliklere katılanların katılmayanlara, araştırma dersi alanların almayanlara göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca; post-hoc analiz sonuçlarına göre; hemşirelikten memnun olanların, hayır ve kısmen olanlara; örgün eğitimin daha etkili olduğunu düşünenlerin, online ve her ikisi de etkisiz diyenlere; pandeminin bilimsel yayın takip etmeye yararı olduğunu düşünenlerin, hayır ve kısmen yararlı olduğunu düşünenlere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyo-demografik ve Bazı Özelliklerinin Hemşirelikte Gelişmelere ve Araştırmalara İlişkin Farkındalığı ve Tutum Ortalamalarına göre Karşılaştırılması

Değişkenler	XX±SS	t / F	p	Bonferroni / Tamhane's T2
Yaş	18-20 yaş	122.11±17.20		
	21-23	120.31±20.31	0.569	0.567
	24 yaş üstü	118.60±18.97		
Cinsiyet	Kadın	122.71±18.50	2.363	0.019
	Erkek	117.62±19.43		
Sınıf	1.Sınıf	119.69±17.57		
	2.Sınıf	119.24±19.40	2.494	0.060
	3.Sınıf	126.91±21.41		
	4.sınıf	125.75±17.55		
Mezun Olunan Lise	Sağlık Meslek	121.05±17.78		
	Düz	122.06±13.12	0.879	0.452
	Anadolu	121.48±19.58		
Hemşirelik bölümünde okumaktan memnuniyet	Fen	116.25±17.35		
	Evet (1)	124.34±19.09		
	Hayır (2)	110.55±19.71	9.548	0.000
Dersin Online İşlenmesi	Kısmen (3)	118.70±17.13		1>2, 1>3
	Evet	121.38±18.58	4.299	0.080
	Hayır	108.30±24.50		

PÖ ve PS eğitim sistemini değerlendirme	Online sistem daha etkiliydi (1)	110.84±19.38			2>1, 2>4
	Örgün eğitim daha etkiliydi (2)	123.75±16.47	7.328	0.000	
	İkisinde etkili (3)	121.93±23.48			
	İkisinde etkisiz (4)	113.37±18.43			
Türkçe bilimsel yayınları takip	Evet	124.27±19.36	0.028	0.030	
	Hayır	118.11±18.24			
Türkçe makale okuma	Evet	123.21±18.92	3.753	0.000	
	Hayır	114.58±17.73			
İngilizce makale okuma	Evet	122.58±20.06	0.876	0.381	
	Hayır	120.38±18.66			
Pandemi döneminin bilimsel yayınları takip etmenize yarar durumu	Evet (1)	123.62±19.69			1 > 2
	Hayır (2)	118.82±18.77	3.594	0.029	
	Kısmen (3)	118.82±17.37			
Bilimsel etkinliklere katılım	Evet	124.35±18.26	2.983	0.003	
	Hayır	118.15±19.12			
Pandemi dönemiyle değişen eğitim sisteminden memnuniyet	Evet	117.35±19.42	1.538	0.216	
	Hayır	120.28±18.74			
	Kısmen	122.84±19.02			
Araştırma dersi alma	Evet	123.15±17.28	2.291	0.023	
	Hayır	118.36±20.42			
Bilimsel araştırmalarda yer alma	Evet	121.15±19.12	0.955	0.556	
	Hayır	119.53±18.31			

*p<0.05, **p<0.01, t= Student t testi, F= One way Anova testi PÖ: Pandemi öncesi PS: Pandemi sonrası

TARTIŞMA

Covid-19 pandemi döneminde birçok bölüm gibi hemşirelik bölümü eğitimi de online sürece geçiş yapmak zorunda kalmıştır. Online dönemle değişen eğitim sisteminde eğitimcilerin öğrencileri değerlendirirken hazırladıkları materyallerde de kanıta dayalı bilgilere yer vermelerini istemeleri ile öğrencileri kanıta dayalı bilgiye ulaşmaya ve bu bilgiyi öğrenmeye zorunlu kılmıştır (Şanlı ve diğerleri, 2021). Bu çalışmada Covid-19 pandemisiyle değişen sistemin getirdiği bazı zorunlulukların öğrencilerin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutumlarına etkisini incelemektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik ve bazı özelliklerinin hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutum ortalamalarına göre karşılaştırılması yapıldığında; cinsiyette anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur kadınların erkeklere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<0.05). Ulaş ve arkadaşlarının (2018) çalışma verilerinin sonuçlarına göre de aynı sonuç bulunmuştur. Kadınların inanç ve beklentiler, uygulama niyeti, duygular ve toplam puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Ulaş Karahmetoğlu ve Kaçan Softa, 2018). Yapılan diğer çalışmalarda da benzer şekilde hemşirelikte araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutum puanı ile cinsiyet arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur (Ünsal ve diğerleri, 2014; Özdil ve diğerleri, 2019; Gürdoğan ve diğerleri, 2021; Ünsal ve diğerleri, 2014; Björkström, Johansson, Hamrin ve Arthlin, 2003).

Bu çalışmada öğrencilerin dörtte üçünün (%73.7) derslerde bilimsel makale okudukları ve Türkçe makale okuyanların okumayanlara göre farkındalık ve tutumları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05). Ulaş ve arkadaşlarının (2018) ve Özdil ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında öğrencilerin yarısının derslerde bilimsel makale okudukları belirlenmiştir. Pandemi süresinde hemşirelik eğitimi verilen bölümlerde kaliteli bakım sunabilecek hemşireler yetiştirebilmek için bilimsel ve kanıta dayalı teorik bilgiye daha fazla önem verilmiştir (Ulaş Karahmetoğlu ve Kaçan Softa, 2018; Özdil ve diğerleri, 2019). Bu çalışmada öğrencilerin bilimsel makale okuma oranının diğer çalışmalara göre daha yüksek çıkmasının nedeni pandemi dönemiyle hayatımıza giren online eğitim ile öğrencilerle interaktif yöntemleri desteklemek ve öğrenciye kendi kendine öğrenme fırsatı verilmesi olabileceği düşünülmektedir.

Sadece literatür tarama ya da makale okuma değil pandemi dönemiyle yapılan çalışmalarda bilimsel araştırmalardaki verilerin online olarak toplanmaya başlanması; konferans, kongre gibi etkinliklerin online olarak gerçekleştirilmesi de öğrencileri araştırma yapmaya ve araştırmada yer almaya gönüllü olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Çalışma verilerimize göre öğrencilerin pandemi döneminin bilimsel etkinliklere katılmaya, bilimsel araştırmada yer almaya ve bilimsel araştırma yapmaya olumlu etkisi olduğunu ifade ettiği belirlenmiştir. Ayrıca bilimsel etkinliklere katılanlar ve katılmayanlar arasındaki farkındalık ve tutumların anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). 2020 yılında yapılan bir çalışmada öğrencilerin, %90,9'unun bilimsel araştırmaya katılmadığı ancak %68,9'unun istekli olduğu saptanmıştır (Çağlar ve diğerleri, 2020). Bu sonuçlardan da görüleceği üzere pandemi döneminin öğrencilerin bilimsel araştırmaya katılmasında etkisi olduğu söylenebilmektedir. Başka birçok çalışmada da öğrencilerin araştırmaya yönelik tutumlarını olumlu etkileyen faktörler arasında; araştırma sonuçlarını uygulayabilmek ve araştırma deneyimine sahip olmak olduğu yer almaktadır (Ross ve Burrell, 2019; Aydın, Adıgüzel ve Topal, 2015). Bu sonuçla beraber öğrencilerin pandemi dönemiyle bazı mecburiyetler ya da zorunluluklardan (ödev, sınav vs.) dolayı da olsa literatür taraması yapma, bilimsel makale okuma, bilimsel araştırmalarda yer alma gibi gelişmeler öğrencilerin araştırmaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Bu çalışmada öğrencilerin pandemi döneminin; Türkçe ve İngilizce makale okumaya ve daha çok bilimsel yayın takip etmeye olumlu etkisinin olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir. Pandeminin Türkçe makale okumaya ve bilimsel yayın takip etmeye yararı olduğunu düşünen öğrencilerin farkındalık ve tutumları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Duygu ve Şahin'in (2019) yapmış oldukları çalışmada da bilimsel araştırmaya yönelik tutum ölçeği toplam puan ortalaması hemşirelik alanında süreli yayın takip etme değişkenine göre anlamlı fark olduğu saptanmıştır (Kes ve Öztürk Şahin, 2019). Karaahmetoğlu'nun (2021) yaptığı çalışma sonucuna göre araştırmalara yönelik olumlu tutum puan ortalamaları ile okunan makale sayısı arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (Ulaş Karaahmetoğlu, 2021). Yapılan başka bir çalışmada da (2021) bilimsel yayın takip edenlerin etmeyenlere göre araştırmaya yönelik farkındalık ve tutumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Gürdoğan ve diğerleri, 2021). Kes ve arkadaşının (2019) yaptığı çalışmada da diğer çalışmalara benzer şekilde bilimsel araştırmaya yönelik tutum ölçeği toplam puan ortalaması hemşirelik alanında süreli yayın takip etme değişkenine göre anlamlı fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Kes ve Öztürk Şahin, 2019). Yapmış olduğumuz çalışmada da online sistemle beraber öğrencilere verilen ödevlerin ya da yapılan sınavların makale ya da kanıt düzeyi bilgileri kapsaması, verilen ödevleri yapabilmek için öğrencilerin literatür taramaya yönelmeleri ve ödev gibi mecburi bir zorunluluğun oluşu çalışmaya katılan öğrencilerin hemen hemen yarısının (%41,7) pandemi döneminin araştırma yapmaya yönelttiği belirlenmiştir.

Çalışmamız da araştırma dersi alanların almayanlara göre farkındalık ve tutumları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Göl ve Ekici'nin (2020) yaptıkları çalışmada araştırma dersi alanların; araştırma etkinliğine katılma, araştırma planlama aşamasına katılma, araştırma uygulama aşamasına katılma, araştırmada denek olarak göre alma durumları araştırma dersi almayanlara göre daha yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Ayrıca araştırma dersi alanların tutumlarının olumlu olduğu ancak istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır (Göl ve Ekici, 2020). Ross ve Burrell'in (2019) yaptıkları çalışmada da araştırmaya yönelik tutumları olumlu etkileyen faktörlerin arasında araştırma dersi almak, araştırma sonuçlarını uygulayabilmek ve araştırma deneyimine sahip olmak yer almaktadır (Ross ve Burrell, 2019). Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde çalışmamızda araştırma dersi alanların ve almayanların farkındalık ve tutumları arasındaki farkın anlamlı bulunmasının sebebi online sistemle eğitimde meydana gelen değişimlerin sonucu olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda PÖ ve PS eğitim sistemini değerlendirmede örgün eğitimin daha etkili olduğunu düşünen öğrencilerin, online eğitimin daha etkili olduğunu ve her iki eğitim sisteminin de etkisiz olduğunu düşünenlere göre farkındalık ve tutumları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Çalışmamıza benzer sonuçlar saptanan diğer bir çalışmada da (2020); hemşirelik öğrencilerin büyük bir kısmı uzaktan eğitim sürecinde dersleri takip etmede ve derslere katılımda sorun yaşadığını, derslerin teorik ve uygulama kısımlarını kavramada ve öğrenmede güçlük yaşadığını ifade etmiş ve bununla birlikte öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun hemşirelik eğitiminin tamamıyla uzaktan eğitimle yapılmasını istemediğini belirtmiştir (Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020). Yapılan diğer çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerinin çoğunun uzaktan eğitimin etkili olmadığını düşündükleri saptanmıştır

(Kürtüncü ve Kurt, 2020; Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020; Subedi, Nayaju, Subedi, Shah ve Shah, 2020; Owusu-Fordjour, Koomson ve Handson, 2020). Hemşirelik eğitimin uygulamalı bir eğitim olması, derse bağlanmada yaşanan sorunlar ve online dönemle ortaya çıkan alt yapı yetersizliğinden dolayı hemşirelik öğrencileri örgün eğitimin daha etkili olduğunu düşünüyor olabilir.

Çalışmamızda hemşirelik bölümünde okumaktan memnun olanların, olmayanlara ve kısmen olanlara göre farkındalık ve tutumlarının olumlu ve farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Benzer sonucu saptayan bir başka çalışmada (2021) öğrencilerin araştırmaya yönelik tutum ölçek puan ortalamaları ile mesleği memnuniyet değişkeni arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir (Ulaş Karaahmetoğlu, 2021). Öğrencilerin hemşirelikten memnun olmaları, mezun olduklarında hastalarına daha iyi bir bakım sağlamak için daha çok bilgi edinmeye, makale okumaya ve araştırma yapmaya yönlendirmiş olabileceği düşünülmektedir. Pandemi dönemiyle uygulamaya çıkamadan mezun olacak olan öğrencilerin daha çok bilimsel bilgiye yönelmesi de mesleki memnuniyet ile hemşirelik araştırmalarına yönelik farkındalık ve tutumlarını etkilediği görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda; öğrencilerin hemşirelikte araştırmalara ve gelişmelere yönelik olumlu farkındalık ve tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Covid-19 pandemisiyle geçilen online sistemi değerlendiren öğrencilerin; örgün eğitimin daha etkili olduğunu düşünenlerin, online ve her ikisinde etkisiz olduğunu düşünenlere göre daha yüksek farkındalık ve tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Kadınların erkeklere; hemşirelikten memnun olanların, kısmen memnun olan ve memnun olmayanlara; türkçe bilimsel yayın takip edenlerin etmeyenlere; türkçe makale okuyanların okumayanlara; pandeminin bilimsel yayınları takip etmede faydalı olduğunu düşünenlerin, kısmen ya da faydalı olmadığını düşünenlere ve araştırma dersi alanların almayanlara göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca pandemi döneminin öğrencileri kendi kendine öğrenmeye yönelttiği, bilimsel araştırma yapmaya ve bilimsel araştırmada yer almaya olumlu etkisi olduğu saptanmıştır.

Tüm bu sonuçlar doğrultusunda profesyonel ve güncel bilgiyle hastasına bakım veren hemşirelerin sahalarda yer almasını sağlamak için öğrencilerin literatür tarama yapmasını, güncel bilgiyi takip etmesini alışkanlık haline getirebilmesini sağlayacak bilgilere eğitim müfredatlarında daha fazla yer verilmesi önerilmektedir. Öğrencileri araştırma yapmaya yönlendirmek için verilen ödev ya da uygulamalarda kanıt temelli bilgilerin istenmesi, bilimsel etkinliklerde öğrencilere aktif rol verilmesi ve öğrencilerin ingilizce makale okuma ve bazı veri tabanlarını daha aktif kullanabilmeleri için mesleki ingilizce derslerinin müfredata eklenmesi önerilmektedir.

Teşekkür

Bu çalışmada ölçek kullanımına izin veren değerli hocalarımıza, çalışmaya katılım sağlayan değerli ÖHDER üyelerine ve çalışmanın istatistik analizinde yardımcı olan Dr. Öğr.Üyesi Akgün Yeşiltepe'ye teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Araştırma ile ilgili yazarlar arasında herhangi bir çatışma söz konusu değildir.

Yazar Katkıları

Çalışma Çerçevesi, Desen: GK, SZ; **Materyal, Metot ve Veri Toplama:** GK, SZ; **Analiz Yapma ve Yorumlama:** GK, SZ; **Yazma ve Revizyon:** GK, SZ.

Finans Desteği

Çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Aburuz, M. E., Hayeah, H. A., Al-Dweik, G., & Al-Akash, H. Y. (2017). Knowledge, Attitudes, And Practice About Evidence-Based Practice: A Jordanian Study. *Health Science Journal*, 11(2), 1-8.
- Adigüzel, O., Tanriverdi, H., & Özkan, D. S. (2011). Mesleki Profesyonellik ve Bir Meslek Mensupları Olarak Hemşireler Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 235-260.
- Aydın, Y., Adigüzel, A., & Topal, E. A. (2015). Ebe ve Hemşirelerin Bilimsel Çalışmalara Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Journal Of Human Rhythm*, 1(4), 168-175.
- Barton, A. J., Murray, T. A., & Spurlock, D. R. (2020). An Open Letter To Members Of The Nursing Education Community. *Journal Of Nursing Education*, 59(4), 183-183.

- Björkström, M. E., Johansson, I. S., Hamrin, E. K., & Athlin, E. E. (2003). Swedish Nursing Students' Attitudes To And Awareness Of Research And Development Within Nursing. *Journal Of Advanced Nursing*, 41(4), 393-402.
- Can, R., Tambağ, H. & Can Sürmeli, F. (2020). Öğrencilerin Hemşirelikte Araştırmalara Yönelik Tutum ve Farkındalıkları. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 207-213. doi: 10.47115/jshs.770031.
- Çağlar, M., Saray, B., & Şengül, D. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırma Yapma ve Sonuçlarının Kullanımında Karşılaştığı Engeller. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 7(1), 41-47.
- Çatiker, A., Bulucu Büyüksoy, G. D. & Özdil, K. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinde Hemşirelik Öğrencileri Tarafından Geliştirilen Sağlık Eğitimi Materyallerinin İncelenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3 (3), 289-296. doi: 10.38108/ouhcd.822222.
- Chukwu, E.O., Nwakanma, I.S., Fiase, T.M., Iornengen, E.M. (2016). Attitude Of Student Nurses And Midwives Towards Research: Study Of Schools Of Nursing And Midwifery Mkar, Gboko Benue State. *North Central Nigeria. South American Journal Of Nursing, Special Edition*, 1-11.
- Çopur, E.Ö., Kuru, N., Seyman, C. (2015). Hemşirelikte Kanıt Dayalı Uygulamalara Genel Bakış, Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 2(1), 51-5.
- Dewart G, Corcoran L, Thirsk L, Petrovic K. (2020). Nursing education in a pandemic: Academic challenges in response to COVID-19. *Nurse Educ Today*. Sep;92:104471. doi: 10.1016/j.nedt.2020.104471. PMID: 32502723; PMCID: PMC7263267.
- Gedük, E. A. (2018). Hemşirelik Mesleğinin Gelişen Roller. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2), 253-258.
- Gerçek, E., Okursoy, A., & Dal, N. A. (2016). Awareness And Attitudes Of Turkish Nursing Students Towards Research And Development İn Nursing. *Nurse Education Today*, 46, 50-56.
- Göl, İ., & Ekici, H. (2020). Hemşirelikte Araştırma Dersinin Öğrencilerin Araştırma ve Gelişmelere Yönelik Farkındalık ve Tutumuna Etkisi. *Journal of Academic Research in Nursing*, 6(3), 498-505.
- Gürdoğan, E. P., Kınıcı, E., & Aksoy, B. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırmaya, Gelişmelere Yönelik Farkındalık ve Tutumları İle Akademik Motivasyon Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(2), 339-347.
- Jasper M. (2005). New Nursing Roles- İmplications For Nursing Management. *Journal Of Nursing Management*, 13: 93-96.
- Juan, S. (2021). Promoting Engagement Of Nursing Students İn Online Learning: Use Of The Student-Generated Question İn A Nursing Leadership Course. *Nurse Education Today*, 97, 104710.
- Karadaş, C., & Özdemir, L. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırmaya Yönelik Farkındalık ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2(3), 30-39.
- Kes D., Öztürk Şahin Ö. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Bilimsel Araştırma Yapmaya Yönelik Kaygı ve Tutumlarının Belirlenmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1): 68-78.
- Keskin Kızıltepe, S., & Kurtgöz, A. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi Sürecinde Aldıkları Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum ve Görüşlerinin Belirlenmesi. *Journal of International Social Research*, 13(74).
- Kızıldoğan, O. H., & Ünsal, A. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinin Bilimsel Etkinliklere Katılma Durumlarının ve Bunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi-BÜSBİD*, 6(1).
- Kürtüncü, M. & Kurt, A. (2020). Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Covid-19 Özel Sayısı 2*, 66-77. Retrieved From <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/54658/725503>.
- Nursing and Midwifery Council (NMC) (2010), Standards For Preregistration Nursing Education: Draft For Consultation, <http://www.tinyurl.com/nmc-education>.
- Owusu-Fordjour, C., Koomson, C. K., & Hanson, D. (2020). The İmpact Of Covid-19 On Learning-The Perspective Of The Ghanaian Student. *European Journal Of Education Studies*, 7(3):88-101.
- Özer, Küçük, E., Çakmak, S., Kapucu, S., Koç, M., & Kahveci, R. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Kanıt Dayalı Hemşirelik Uygulamalarına İlişkin Farkındalıklarının Belirlenmesi, *HUHEMFAD*, 4(2), 1-12.
- Özdil, K., Özcan, A., Muz, G., & Turaç, N. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırma ve Gelişmelere Karşı Farkındalık Tutumları ve Eleştirel Düşünme Becerileri. *Türkiye Klinikleri, J Nurs Sci.*, 11(2):109-1. doi: 10.5336/nurses.2018-62297.
- Ross, J.G., Burrell, S.A. (2019). Nursing Students' Attitudes Toward Research: An İntegrative Review. *Nurse Education Today*, 82, 79-87.
- Shamsae, M., Ahmadian, L., Farokhzadian, J., & Fatehi, F. (2021). Assessing The Effect Of Virtual Education On İnformation Literacy Competency For Evidence-Based Practice Among The Undergraduate Nursing Students. *Bmc Medical Informatics And Decision Making*, 21(1), 1-11.

- Subedi, S., Nayaju, S., Subedi, S., Shah, S. K., & Shah, J. M. (2020). Impact Of E-Learning During COVID-19 Pandemic Among Nursing Students And Teachers Of Nepal. *International Journal Of Science And Healthcare Research*, 5(3), 68-76.
- Şanlı, D., Uyanık, G. & Ünsal Avdal, E. (2021). COVID-19 Pandemi Sürecinde Dünyada Hemşirelik Eğitimi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 55-63. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ikcusbfd/issue/60165/843697>.
- Şenyuva, E. (2016). Hemşirelik Eğitimi Ve Kanıta Dayalı Uygulamalar, *Florance Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 24(1), 59-65.
- Temel, A. B., Uysal, A., Erkin, Ö., & Koçer, A. (2008). Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırmaya, Gelişmelere Farkındalığı ve Tutumu Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerliliği, Güvenilirliği. (Elektronik Versiyon). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 1(2), 108-123.
- Ulaş Karaahmetoğlu G., Kaçan Softa H. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*; 21(4): 256-263.
- Ulaş Karaahmetoğlu, G. (2021). Bilimsel Araştırma Yapma: Hemşirelik Öğrencilerinin Kaygı ve Tutumları. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, (2), 10-19. Retrieved From <https://dergipark.org.tr/en/pub/erusaglik/issue/68082/905575>.
- Ünsal, A., Karakurt, P., & Tanrıverdi, D. (2014). Farklı Okullarda Eğitim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Araştırmaya, Gelişmelere Farkındalığı ve Tutumunun Belirlenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 87-93.
- Yılmaz, D., İflazoğlu, B. & Uzelli Yılmaz, D. (2020). İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin Bilimsel Araştırma Yapmaya Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3 (1), 27-35. doi: 10.38108/ouhcd.716893.